

In woord en draad

Eerherstel voor Janet Horne

Lieve Janet,

Buiten ligt een dun laagje sneeuw. Niet de bijtende kou van de Hooglanden, maar wel koud genoeg om aan jouw laatste nacht te denken. Ik zit binnen, met warme wol in zachte kleuren om me heen: tarwe, karmijnrood, olijf, zwart. Uit die draden groeien een cowl en een baret als tekenen van eerherstel.

Ze zeiden dat je je dochter in een paard had veranderd. Alsof jouw zorgzame liefde zomaar iets duivels kon worden. Ik zie jouw handen, trillend van ouderdom en kou, die brood kneedden, wol wasten en schapen dreven. En ik hoor het gefluister van de buren, de achterdocht die zich verspreidt als onkruid. In jouw tijd begon het licht van de rede te dagen in Edinburgh, Londen en Parijs, maar niet in Dornoch. In de Hooglanden bleef het donker nog wat hangen. En jij stond daar, op de grens van twee werelden: de oude, doordrenkt van bijgeloof, en de nieuwe, die jou vergat.

Ik probeer me dat moment voor te stellen waarop ze je naar de markt brachten. De lucht rook naar turf en pek. Je werd in een vat gezet, je lichaam besmeurd met teer. En men noemde het gerechtigheid. Misschien hoorde je hoe ze mompelden dat het vuur je ziel zou reinigen. Misschien dacht je aan je dochter. Ze zeiden dat je lachte; dat je zei: 'Ik ga een warm bad nemen.' Ik heb die zin zo vaak gelezen en telkens stukt mijn adem. Ik weet niet of het moed was of waanzin. Misschien was het een laatste poging om waardigheid vast te houden in een wereld die je al had losgelaten.

Je leefde in een tijd waarin Schotland nog met zichzelf worstelde. De Unie met Engeland was nog maar pas geboren. Het Jacobitische vuur begon te gloeien. En tussen al dat rumoer was er voor oude vrouwen geen plaats. De Witchcraft Act van lang daarvoor was bijna vergeten. Men paste de wet nog nauwelijks toe. Maar in Dornoch greep men er nog één keer naar, alsof men de oude duisternis niet wilde laten verdwijnen zonder een laatste vlam.

Terwijl ik over je lees, zie ik beelden uit heel Europa. Vrouwen in Henegouwen, Sleeswijk, Salem ... allen getroffen door dezelfde mix van angst, kou en macht. Ook in jouw Schotland werkte de nasleep van de kleine ijstijd nog door. Oogsten mislukten, vee verhongerde, en mensen zochten een schuldige. En zoals zo vaak werd die gevonden in het gezicht van een vrouw. De kerk had gepredikt dat vrouwen dichter bij het vlees stonden dan bij de geest, dat verleiding in hun natuur lag. En een samenleving die moe was van honger en onzekerheid geloofde dat maar al te graag.

In een andere tijd zou men je wijs hebben genoemd in plaats van waanzinnig. Men zou je hebben gevraagd naar kruiden tegen reuma, naar verhalen over de stormwind, naar de betekenis van dromen. Maar in jouw eeuw was men bang voor vrouwen die te veel wisten of te weinig zwegen.

Wat mij raakt, Janet, is hoe jouw dood samenviel met een begin. Niet lang daarna liet men de heksenwetten eindelijk los. De wereld werd beschaamd wakker uit een nachtmerrie. Jij stierf aan het einde van dat tijdperk, maar je naam bleef hangen in gefluister, ergens in de marge van de geschiedenis.

Daarom brei ik nu met jouw naam een eerherstel in wol. De Janet cowl en baret groeien onder mijn handen uit zachte alpaca. Tarwe, zwart, olijf en rood; de kleuren van de tartan The Witches of Scotland. In elke draad zit betekenis: zwart voor de as, rood voor het bloed en de moed, wit voor de gratie die nooit kwam. Er zit iets in breien dat de tijd verzacht. Misschien is dat wat wij doen,

vrouwen van nu, wanneer we onze naalden laten tikken. Rust nu maar, Janet. De haat is voorbij. Het vuur is gedoofd. De draad houdt stand.

Met respect en liefde,

Micca